

RELATIEMAGAZINE VAN HET OPENBAAR MINISTERIE | NR 5 | JAARGANG 17 | MEI 2011

▶ OPPORTUUN

- ▶ **Harm Brouwer neemt afscheid van het OM**
- ▶ **Onzichtbare misdaadbestrijders van het OM**
- ▶ **De revolutie ZSM**

BEDREIGINGEN

Verzenders zijn strafbaar

VIA TWITTER

Een tweet is zo verstuurd en dat geldt misschien ook voor een dreigtweet. Vaak wordt gezegd dat het slechts een grap was, maar hoe moeten politie en OM dat aflezen aan die 140 tekens? Na het drama in Alphen aan den Rijn waarbij Tristan van der V. zes mensen doodschoot, werden diverse dreigtweets verstuurd met een verwijzing naar dit drama. Politie en OM nemen bedreigingen heel serieus. Het versturen van dreigtweets is hetzelfde als iemand in persoon bedreigen en is dus strafbaar. Bij de politie zijn internet-surveillanten op zoek naar dergelijke berichten binnen social media. In Den Haag worden eind juni en begin juli aparte themazittingen gehouden waar de verzenders van dreigtweets terecht staan.

Foto: ANP

Afscheid Brouwer

En toen was er Harm Brouwer. Zijn vertrek stond al vast bij zijn aantreden. Dat was deel van het compromis over het college van procureurs-generaal; een voorzitter met doorzettingmacht, maar nooit langer dan zes jaren dezelfde. Brouwer is zo'n typisch draaieur-geval in de Nederlandse rechterlijke macht. Als procureur-generaal is hij er echter nooit in knel geraakt. Toen hij in 1999 van de staande naar de zittende magistratuur overstapte was dat: 'altijd zijn bedoeling al geweest'. Mogelijk was zijn terugkomst in 2004 als lid en later voorzitter van het college van procureurs-generaal ook: 'altijd al de bedoeling' – net als zijn vertrek nu. Wat dat betreft is Harm Brouwer de belichaming van de predestinatie; in moeilijke kwesties liet hij ministers alle keuzemogelijkheden. Maar als er gekozen was, was dat altijd al de bedoeling. Het maakte hem tot een bijzonder mens om mee samen te werken en om de politieke verantwoordelijkheid voor een onafhankelijk OM te dragen. Want een minister beslist in verantwoordelijkheid jegens de politiek, maar draagt verantwoordelijkheid voor wat het OM beslist in verantwoordelijkheid jegens de rechtstaat. En het is de voorzitter van het college van procureurs-generaal die dat mogelijk maakt.

Brouwer heeft het OM door een moeilijke periode heen geloodst. De periode waarin aanslagen op staat en samenleving hun juridische tol eisten. De periode ook waarin mislagen uit het verleden hun menselijke en politieke tol eisten: de Schiedamse parkmoord, Lucia de B., enz.. Solide is hij in beide categorieën tegenover de minister en voor 'zijn' OM gaan staan, zonder fouten te verbloemen maar zonder toe te geven aan de behoefte aan een 'zondebok'. Het was zijn idee om een bijzondere commissie in te stellen welke binnen het kader van het OM controversiële zaken opnieuw zou moeten doorlichten in afwachting van een nieuwe regeling van de herziening. Met grote gelijkmatigheid nam hij vervolgens de taak op zich om naar de politiek, in de media en naar de slachtoffers uit te leggen wat er mis was gegaan en verantwoordelijkheid op zich te nemen.

In de rechtstaat willen we door ambten, niet door personen geregeerd worden. Maar de rechtstaat is houdbaar en draagzaam dankzij personen als Harm Brouwer die bereid zijn de rechtstaat te dienen.

Piet Hein Donner, minister van Binnenlandse Zaken (eerder minister van Justitie)

En verder...

- Interview > 6
- De zaak > 17
- Het Parket > 18
- Stelling: Verjaringstermijn verlengen of afschaffen > 22
- Column Joost > 23
- Kortom > 24
- Column UT Recht > 27
- Jurisprudentie > 31
- ◀ Organisatie: Aanpak probleemjongeren > 32
- Expertise > 34
- Gespot: Roma-kids helpen > 36

Drie Rotterdamse jongens

van 16, 17 en 20 jaar zorgden er in slechts 32 seconden voor dat de juwelier aan de Zwartjanstraat altijd bang blijft voor herhaling. Ze namen geen buit mee, maar schoten hem wel neer. Zelfs toen hij al uitgeschakeld was, volgde nog een laatste schot van dichtbij. Jeugdofficier Marleen van Solingen richtte zich op identificeren, traceren en aanhouden. Daarvoor moest ze snel handelen. En ingrijpen op Schiphol.

▶ Terugblik op een 'mooie ronde zaak' die nu als cursusmateriaal gebruikt wordt

Zo snel mogelijk,

dat is iets anders dan negen maanden wachten op een zitting voor een autokraak. Zo samen mogelijk, dat is iets anders dan estafettestokjes doorgeven van politie naar OM. Het moet anders, vooral bij veelvoorkomende criminaliteit. In het project ZSM zitten politie en het OM structureel samen aan tafel. Om zich te storten op een berg zaken. Geen estafette, maar een soort 'verkeerstoren' waar de lijnen kort zijn.

▶ Van selectietafel, via afdoeningstafel naar executietafel. En snel

Sporenbemiddelaar Hilde

onderzoekt een bivakmuts op sporen van DNA. Zodat deze en andere SVO's alleen naar het NFI gaan als zij waardevol zijn voor het onderzoek. Op een aantal locaties in het land wordt dergelijk vooronderzoek uitgevoerd. Ze werken met de nieuwste technieken, zoals 3D. Je kunt daarmee overtuigend aantonen of een getuige nog een straat verderop liep of al de hoek om was toen het schot viel.

▶ Kijkje in de keuken van FSO IJsselland

Een droom die uitkomt,

zo noemt de hoofdredacteur van RTL Boulevard het nieuws dat het OM naast Albert Verlinde plaatsneemt. Een mooie aanvulling op de aanwezigheid van Moszkovicz vanuit de advocatuur en Van den Heuvel uit de verslaggeving. Persofficier Susanne Terporten verheugt zich op de spreektijd die ze krijgt om het beleid van het OM uit te leggen.

▶ Waarom is juist Susanne zo geschikt voor dit programma?

Harm Brouwer:

'Je moet wel durven terugblaffen'

Harm Brouwer neemt afscheid van het Openbaar Ministerie. Hij was nog maar een jaar lid van het College van procureurs-generaal toen hij in 2005 Joan de Wijkerslooth opvolgde als voorzitter. Dat hij het zes jaar volhield, verbaast hem zelf nog het meest. 'Binnen een week kun je in de sloot liggen.'

'IK ZOU HET

Harm Brouwer verlaat OM

OPNIEUW DOEN'

Open, eerlijk, en kwetsbaar durven zijn. Dat was vanaf het begin zijn adagium als voorzitter van het College van procureurs-generaal. Binnen, maar vooral ook buiten de organisatie. 'Ik weet dat er officieren zijn die vinden dat een voorzitter altijd voor zijn troepen moet staan, wat het ook kost', zegt Harm Brouwer, ontspannen achteroverleunend aan de grote vergadertafel in zijn Haagse werkkamer. 'Ik weet dat er mensen zijn die vinden dat een voorzitter geen fouten moet toegeven, laat staan excuses moet aanbieden. Niet iedereen waardeert die mate van kwetsbaarheid tonen. *So be it*. Waar het mij om gaat is verbinding. Ik kan een verbindende factor zijn binnen een organisatie, ondanks het feit dat ik ook een moeilijke en irritante man kan zijn. Ik ben een doener, een man die blijft duwen. Mijn opvolger Herman Bolhaar is conceptueler. In een aantal opzichten heeft hij het OM meer te bieden dan ik.'

Dat Bolhaar, destijds nog hoofdofficier in Breda, naar het College kwam, is Brouwers verdienste. 'Toen ik in 2004 in het college kwam, had ik noch de ambitie noch de illusie dat ik voorzitter zou worden', blikt Brouwer terug op de laatste, intensieve jaren van zijn carrière. Toch

gebeurde het. 'Het moest wel, omdat niemand van degenen die werden aangezocht dat kennelijk wilde. Maar zou ik opnieuw voor de keuze staan, dan zou ik het weer doen.'

Waarom wilde niemand voorzitter worden van het college?

'Het persoonlijk afbreukrisico was veel te groot. Dat vond men. De voorzitter van het college van PG's is ook een bliksemafleider in de samenleving. "Je staat onder voortdurende kritiek van je eigen organisatie en de rest van de wereld." Dat was het idee. Maar iemand moest het toch doen? Ik heb mij altijd gerealiseerd dat dit een baan is waarin je binnen een week in de sloot kan liggen. Dat heb ik ook tegen mijn naaste omgeving gezegd. Dat mij de zes jaar gegund zou worden, was niet zeker. Het OM was toentertijd tamelijk geïsoleerd, het stond vrij alleen. Het netwerk met de rechtspraak was opgedroogd, evenals dat met de journalistiek, de wetenschap, de advocatuur, de korpsbeheerders, de raad van hoofdcommissarissen, et cetera. Herman Bolhaar wilde, samen met mij, die noodzakelijke netwerken weer tot leven brengen. Dat was zijn idee. Hij was de motor. Samen zijn we die netwerken gaan

invullen en daar hebben we veel baat bij gehad. Wijzelf en de organisatie.'

Waarom vond u het noodzakelijk zo uitdrukkelijk naar buiten te treden?

'Omdat het OM alleen het niet lukt. Omdat het OM geen geïsoleerde organisatie kan zijn. Opsporing en vervolging is niet iets van de politie en het OM alleen. Veiligheid gaat ons allemaal aan. Daar hoort repressie bij, maar niet alleen. Dat moet ingebed zijn in een netwerk van preventie tot nazorg. Netwerken, het onderliggende maatschappelijk probleem detecteren, en voor de oplossing de probleemeigenaren van de deelgebieden er bij betrekken. Programmatisch denken, óók uit de koker van Bolhaar.'

U stak vanaf het begin veel tijd en energie in de relatie met de media. Teveel, volgens sommigen.

'Toen ik aantrad was het veiligheidsvraagstuk volledig gepolitiseerd. Het had daarom ook sterk de aandacht van de media. Daar moest ik wat mee, ook omdat ik via de media met de samenleving en de politiek kon communiceren. Onder premier Kok waren rechtstreekse contacten tussen leden van het OM en politici tot verboden gebied verklaard en ▶

'Het opportu- niteitsbeginsel staat onder druk; dat gaat mij aan het hart'

daarna is dat zo gebeven. Naar de samenleving toe kon het OM via de media verantwoording afleggen en voorlichting geven. Jarenlang heeft het OM journalisten de rug toe gedraaid met een beroep op het onderzoeksbelang en de privacy. Die belangen spelen inderdaad, maar ik had het gevoel dat ze ook als vluchtmiddel werden gebruikt. Dat is nu minder. Als het om ons mediabeleid gaat, hebben we stappen gezet, vind ik. Als Nieuwsuur belt, gaan we in beginsel. Binnenkort zitten we bij RTL Boulevard met een officier.'

U zoekt persoonlijk contact, ook met politici. U komt uit een rood nest en komt er rond voor uit dat u affiniteit hebt met de Partij van de Arbeid. Is dat wel verstandig in deze rechtse tijd?

'Waarom niet? Ik ben geen lid van de PvdA, maar bij de sociaal-democratie ligt wel mijn hart. Ik verloochen mijn afkomst niet, maar heb mij vanuit de functie die ik heb wel boven partijstandpunten te verheffen. Het is de taak van de voorzitter ook om de politiek op afstand te houden. Het primaat ligt bij de wetgever, maar je moet wel durven terugblaffen. En er is geen Kamerlid dat de afgelopen zes jaar druk op mij heeft uitgeoefend.'

Maar uw ministers wel.

'Ja, natuurlijk. Iedere minister wil grip hebben op het OM, omdat veiligheid zo in de maatschappelijke en dus politieke belangstelling staat. Het OM kan een bananenschil zijn, voor welke minister er ook zit. Een van de eerste vragen die minister

Hirsch Ballin mij stelde was: "Kan een minister van justitie het OM overleven?" Dat vond ik maar een rare vraag. Ik ben diezelfde middag nog naar hem teruggedaan om te vragen wat hij precies bedoelde. Toen moest hij hard lachen en zei hij: "We gaan binnenkort samen eten. We moeten blijkbaar nog een beetje aan elkaars humor wennen." Dat heb ik gewaardeerd.'

Is het OM een politieke organisatie?

'Nee, daar heb ik altijd voor gewaakt. Ik heb met drie heel verschillende ministers te maken gehad, maar op dat punt was het altijd volstrekt helder. Donner is de bestuurder-politicus. Standvastig, hij wist wat hij wilde en hield daaraan vast. Hirsch Ballin was anders. De intellectueel-politicus noemde ik hem. Wij hebben met name over levensbeschouwelijke vraagstukken best verschil van mening gehad, ook op zaaksniveau, maar daar kwamen we altijd uit. Opstellen is de macher-politicus. De Darsteller. Het zijn drie heel verschillende ministers, maar naar de tijd zaten en zitten ze er wel op hun plek, denk ik. Geen van hen heeft ooit getornd aan de positie van het OM. Ze waren er alledrie van overtuigd dat het OM de ruimte moest krijgen. En dat het ministerie nu het Ministerie van Veiligheid en Justitie heet? Ik merk er weinig van. Ik vind het goed dat de politie naar binnen is gehaald vanwege het grote maatschappelijke vraagstuk dat veiligheid is – je moet het samen doen. En dat gebekvecht tussen ministers over de politie is nu ook afgelopen.'

U bent destijds eigenlijk vanuit het niets hoofdofficier geworden.

Daarna president van de rechtbank, daarna collegevoorzitter. Wanneer had u voor het eerst door dat u een gen had voor leiderschap?

'Dat heb ik nooit gehad.'

Dat geloven wij niet.

'Laat ik voorop stellen dat ik niet een man ben van managementboeken of leiderschapsleergangen. Daarvoor heb ik me nooit echt geïnteresseerd. Het is wat mij betreft

vooral een kwestie van vallen en opstaan, en van veel zelfkennis. Ik was noch op de basisschool, noch op de middelbare school een goede leerling. Net beneden het gemiddelde zeg maar. Eigenlijk wilde ik piloot worden bij de marineluchtvaartdienst, maar ik werd afgekeurd op mijn ogen. Een andere carrière als beroepsofficier zag mijn vader niet zitten, dus werd het rechten. In het eerste jaar van de studie bleek ik opeens tot de besten van het jaar te horen en bij mijn doctoraalexamen bleek dat ik maar één kwart van cum laude af zat. Mijn vader vond dat erg jammer, maar cijfers hadden mij nooit geïnteresseerd. Net zo min als leiderschapstheorieën. Ik heb eigenlijk een hekel aan het begrip leider. Bang om uiteindelijk beslissingen te nemen ben ik niet. Ik ben tamelijk dominant en ben dat ook altijd geweest. Toen ik een jaar of acht was, speelde ik altijd met een aantal vriendjes en vriendinnetjes in het kippenhok van een familie uit de buurt. Op een dag hing er een bordje in het hok waar op stond: het is verboden hier de baas te spelen. Dat was tegen mij gericht.'

Leiderschapstheorieën interesseren u niet, cijfers interesseren u niet. Waar haalt u dat zelfvertrouwen vandaan?

'Ik ben een mens. Ik heb mijn onzekerheden.'

Wanneer bent u onzeker geweest, de laatste zes jaar?

Opeens is het stil. Brouwer zwijgt. Tien, vijftien seconden. 'Ik ben regelmatig onzeker geweest', zegt hij dan opeens. 'Bij het nemen van beslissingen. Beslissingen over mensen, over zaken, de politieke impact die dat kon hebben. Onzeker in het besef dat, hoezeer het recht ook aan onze kant stond, ik bepaalde zaken niet uitgelegd zou krijgen. Dat iets in de media, dus ook in de politiek, niet zou landen. En het dan toch doen. Omdat je ergens voor staat.'

Bijvoorbeeld...

'Dat kan ik niet zeggen. Dan schend

ik mijn geheimhoudingsplicht. We leven in een heel complexe samenleving met veel taboes. Het taboe van kritiek op de media dat de politiek heeft overgenomen. De media hebben altijd gelijk. Maar journalisten rennen vaak achter elkaar aan en controleren elkaar niet meer. Dat is hinderlijk in ons werk. Als de media vinden dat wij iets verkeerd doen, is het dus ook meteen verkeerd.'

Hij noemt een paar voorbeelden. De Hofstadgroep. 'In de media is lang het beeld gecreëerd dat het OM geen deuk in een pak boter krijgt als het om terrorismebestrijding gaat. Op grond van de lagere rechtspraak leek het daar ook op. Veel van die rechtspraak is echter in hoger beroep vernietigd dan wel gecasseerd. Na een van die cassaties werd alsnog vastgesteld dat ook een netwerk als een criminele organisatie kan worden aangemerkt. Dat is allemaal in het voordeel van het standpunt van het OM, maar ik lees er niets over. Of neem die zaak tegen een van wapenhandel in Liberia verdachte man. Het hof sprak die man vrij en zijn advocaat zocht vervolgens de media met de boodschap dat het OM een door- en doorbedriegende organisatie was. Iedereen liep daar achteraan. Ook NRC, die in een hoofdredactioneel het OM als een mogelijke bedreiging voor de rechtsstaat neerzette. Ik vond het geen goed arrest. Als zo'n arrest dan wordt gecasseerd, geeft me dat een gevoel van voldoening. Los van de vraag hoe de rechter nu weer naar die zaak gaat kijken.'

Naast deze zaken speelden belangrijke kwesties op Europees niveau.

Verwacht u dat Nederland zijn vrij unieke strafrechtstelsel overeind kan houden?

'Ik ben bang dat ons gematigd inquisitoire systeem op de lange termijn onhoudbaar is. Het onmiddellijkheidsbeginsel wint terrein, het opportu-niteitsbeginsel staat onder druk. Dat gaat mij wel aan het hart. Met name het opportu-niteitsbeginsel heeft ons veel gebracht. Zo'n twintig jaar geleden was alles dichtgeslibt, bij de politie, het OM, de rechtspraak. Er waren enorme voorraden aan zaken en alleen dankzij het opportu-niteitsbeginsel hebben we daarop grip gekregen. Moet je eens kijken in Italië, in België, wat daar aan stapels ligt. Het is soms een nationale sport om het OM belachelijk te maken, maar collega's uit de ons omringende landen komen likkebaardend over de grens om te zien hoe wij het hier hebben geregeld, op het gebied van beleid, vanwege de resultaten die we boeken, op het gebied van ICT, et cetera. Zelfs de Engelsen komen naar ons toe.'

ICT, herziening gerechtelijke kaart, GPS, reorganisaties, het hoorde allemaal bij uw functie. Zijn dit soort organisatorische perikelen u makkelijk afgegaan?

'De herziening van de gerechtelijke kaart is heel goed gegaan. In 2004 is het OM daar al mee begonnen. Toen werden we weggehoond door de Rechtspraak en door bestuurlijk Nederland, nu moet iedereen de lijn doortrekken die wij hebben uitgezet. Dat is mooi. Niet dat het allemaal zonder slag of stoot ging. Reorganiseren, het samenvoegen van parketten, het uitzetten van nieuwe beleidslijnen, het kost altijd

veel meer tijd en moeite dan je denkt. De grootste fout is te miskennen dat ook in Nederland veel regionale verschillen bestaan. In Leeuwarden bestaat een andere cultuur dan in Groningen en dat gaat vaak tot eeuwen terug. Het is niet goed om dergelijke verschillen op voorhand te bagatelliseren. Wat niet wil zeggen dat je dus maar alles moet laten zoals het is. Wij hadden de opdracht om uit het oogpunt van continuïteit, efficiency en effectiviteit bepaalde veranderingen door te voeren. Bij de herziening van de gerechtelijke kaart is dat gelukt, bij GPS minder. Wie iets wil veranderen moet ten eerste met een doordachte oplossing komen voor een reëel probleem, overtuigd zijn van de noodzaak daarvan, en die overtuiging ook uit kunnen dragen. Daarna is het beslissen en uitvoeren. En doorgaan. En doorgaan! Dat heb ik ook altijd gezegd tijdens die kant-nebijeenkomsten als het ging om GPS bijvoorbeeld. Het college heeft daar fouten gemaakt. Ik heb de impact van de invoering van GPS op de organisatie onderschat. Maar we gaan, met die ervaring en met open ogen en oren wel door. Ook maatwerkzaken komen eraan.'

Wat gaat de doener na zijn OM-afscheid doen?

'Ik ga eerst een tijdje uitrusten en aan mijn conditie werken. Daarna ga ik terug naar mijn oude liefde: de rechtspraak, bij de civiele sector van de rechtbank Amsterdam. Ik ga met name kort gedingen doen. Geen strafzaken. Ik vind dat dat na mijn collegevoorzitterschap niet kan.'

Tekst: Miek Smilde en Pieter Vermaas | Foto: Edith Paol en Peter van der Struijs

*Marleen van Solingen:
'Een wonder
dat het
slachtoffer
het overleefde'*

32 vernietigende seconden

Geen sieraad verloren, maar Rotterdamse juwelier zal nooit meer de oude worden

De overval zelf, het afglijden van een verdachte, het politieonderzoek en de rechtszaak: alles ging snel in de zaak tegen de drie jeugdige overvallers in Rotterdam. Jeugdofficier Marleen van Solingen blikt terug. En vooruit: 'Hoe moet het toch verder met deze jonge mensen?'

Voordat ze haar requisitoir uitspreekt, laat officier van justitie Marleen van Solingen de opname van de overval op de Rotterdamse juwelier zien. Met geluid. 'Beelden zeggen meer dan woorden', zegt ze bijna een jaar later. Het daverende gerinkel van het glas en de schoten gaan nog steeds door merg en been.

De overval in de winkel duurt precies 32 seconden. Het tellertje geeft het exact aan. Op die fatale 16e november 2009 verschijnt de 16-jarige A. voor het raam van de juwelierszaak. De jongeman is die ochtend al eerder in de zaak aan de Zwartjanstraat geweest. Daarom wordt opengedaan. A. is de verkenner van het trio dat de gewelddadige overval zal plegen. 'Om de deur te laten openen, heeft hij geen vermomming', zegt Van Solingen. 'Dat hij zo open en bloot te zien is, zal later de sleutel tot het oplossen van de zaak blijken te zijn.'

Worsteling

A's handlangers, de 17-jarige Z. en 20-jarige V. stormen het smalle winkeltje binnen. 'Haarscherp is op de opnamen te zien hoe Z. met een hamer de vitrines in ramt en de trays met sieraden wil meenemen. V. zwaait met een vuurwapen.' De juwelier laat het niet op zich zitten. Hij wil voorkomen dat zijn kostbaarheden worden meegenomen. Er ontstaat een worsteling. 'Je ziet de trays met sieraden door de zaak heen vliegen. De schutter vuurt twee keer van achteren op de juwelier en die ▶

valt neer', herinnert Van Solingen zich nog goed. De zwaargewonde juwelier probeert een been te pakken van één van de overvallers. 'Op de beelden is goed te zien hoe V. over de juwelier springt, zich omdraait en van dichtbij nogmaals op de liggende juwelier schiet. Daarna gaan ze er vandoor. Zonder buit.'

In Rotterdam-Noord komen de gebeurtenissen hard aan. Het is een overval op klaarlichte dag. Het is rond half drie 's middags als de dramatische 32 seconden zich in de winkel afspelen. De juwelier wordt in kritieke toestand naar het Erasmus Medisch Centrum gebracht. In haar requisitoir zal Marleen van Solingen zeggen: 'Dat het slachtoffer het heeft overleefd, mag een wonder heten.'

De oude zal hij nooit meer worden. Zitten en zware fysieke inspanning kan de juwelier niet meer aan. Zijn vrouw – die tijdens de overval achter in de zaak was – en hij hebben tot op de dag van de zitting slaapproblemen. Marleen van Solingen in haar requisitoir: 'Ze leven in voortdurende angst voor een herhaling van wat er op 16 november 2009 is voorgevallen.' De officier weet dat het echtpaar hun winkel meteen had willen sluiten. 'Dat ging niet. Zij hadden nog een huurcontract dat door liep. Daarom kunnen zij deze zomer pas ophouden.' Officier Van Solingen gaat aan het begin van de avond zelf naar het politiebureau Noord. Op het bureau zijn de beelden al beschikbaar. 'Het heeft me getroffen dat er wijkagenten in hun vrije tijd spontaan naar het bureau kwamen om te kijken of ze de jonge jongen misschien kenden. Dat was trouwens niet zo.'

Vluchtroute

Het circuit van camera's die in de buurt van de winkel hangen, zorgt ervoor dat het drietal een eind gevolgd kan worden. 'Het nalopen van de vluchtroute levert al vlug resultaat op: de hamer wordt onder een auto gevonden. Later komt uit forensisch onderzoek naar voren dat op de hamer glas van de ingeslagen vitrine zit en DNA van een onbekende. Weer later is dat te koppelen aan Z., die we op camera met de hamer bezig zagen.'

De officier herhaalt nog eens de doelstelling tijdens het onderzoek: 'Dat was identificeren, traceren en vervolgens aanhouden. Het liefst alle drie de overvallers tegelijk.'

Acht dagen na de overval worden de beelden bij Opsporing Verzocht getoond. Er komen 47 tips binnen, vooral over de identiteit van de verkenner, die geen vermomming draagt.

De jonge A., zo wordt al snel duidelijk, begeeft zich nog maar kort op het criminele pad. Hij zou schutter V. van het rondlummelen op het

Centraal Station kennen. Op zijn sportschool hint hij dat hij iets met de overval te maken heeft.

Jongens uit de wijk hebben iets opgevangen over een "overval plegen". Marleen van Solingen vindt het genoeg om hem aan te houden.

'Dan weten we nog niet wie de schutter is', haalt Marleen van Solingen terug in haar herinnering.

A. verklaart over ene "outlaw", deze staat ook vermeld in zijn mobieltje. Via een telefoontap kan hij geïdentificeerd worden. Inmiddels is het 29 december, de jaarwisseling zit eraan te komen. 'Dan horen we dat V. naar Curaçao gaat.

Na een pittige discussie gaan we op Schiphol tot aanhouding over. De politie wil wachten met aanhouden om meer bewijs te verzamelen, maar ik vond dat, omdat hij de schutter was, onverantwoord. Als hij op Curaçao zit heb je geen zicht meer op hem.'

Taskforce overvallen

Uit de meest recente cijfers van de Taskforce Overvallen blijkt dat het aantal berovingen in het eerste kwartaal fors is afgenomen. Bij financiële instellingen nam het aantal overvallen af van 122 in 2010 naar 90 in de eerste drie maanden van dit jaar. In totaal ging het cijfer terug van 822 naar 710. Dat is een afname met 14%.

De resultaten in de detailhandel geven een wisselend beeld. Supermarkten waren minder het slachtoffer van overvallen (van 80 naar 46) en ook tabakszaken hadden minder te maken met overvallen (46 naar 16). Bij juweliers was die tendens juist niet te zien: van 19 naar 32 overvallen.

Het Actieprogramma Ketenaanpak Overvalcriminaliteit wordt op dit moment uitgerold over het land. De Taskforce Overvallen doet aanbevelingen en steunt initiatieven van publieke en particuliere partners. In 2014 moet het aantal overvallen zijn teruggedrongen naar maximaal 1900 per jaar. Ter vergelijking: in 2010 was het aantal overvallen 2572. Doel is ook het oplossingspercentage te laten stijgen naar 40%. Momenteel is dat 23%.

In tranen

Na de aanhouding op 30 december wordt duidelijk dat V. heeft geprobeerd er via Google achter te komen hoe het met de juwelier gaat. Later zal V. zeggen dat hij in gewetensnood kwam en daarom benieuwd was of het slachtoffer van de schietpartij was overleden of niet. Of V. hem als getuige wilde uitschakelen – die indruk had de officier niet. 'Ik had ook op zitting het gevoel dat zijn spijt oprecht was', zegt de officier. 'Al weet je dat natuurlijk nooit zeker. V. was helemaal in tranen.'

Nog voor de jaarwisseling zitten de drie binnen. V. blijkt nog maar kort daarvoor vanuit de Antillen naar Nederland te zijn gekomen. Hij heeft zelf het vuurwapen geregeld. Z. is ten tijde van de overval voortvluchtig. Zijn afwezigheid in Den Engh komt overeen met de periode dat ze de overval voorbereiden en uitvoeren. Verkenner A. heeft een paar maanden eerder school vaarwel gezegd en is in snel tempo afgegleden. Voor Marleen van Solingen staat vast hoe ze de zaak naar voren gaat brengen. V. heeft willens en wetens op de juwelier geschoten. Toen de juwelier al was uitgeschakeld, draaide hij zich om. Het leek op een afschot. 'Ik heb gezegd dat ik ervan overtuigd was dat bij ieder schot een nieuw wilsbesluit werd genomen. Zeker bij het laatste was dat het geval.' De rechtbank veroordeelt hem tot acht jaar. Niet voor poging moord, maar voor gekwalificeerde doodslag. V. trekt zijn appel kort voor de zitting in hoger beroep in.

Grote zorgen

Voor de minderjarige verdachten eist ze twintig maanden en PIJ. In hoger beroep ziet de AG aanleiding om voor Z. toepassing van het volwassenenstrafrecht te vragen en eist deze naast de gevangenisstraf TBS. Het hof legt A. en Z. twaalf maanden jeugd detentie en PIJ op. 'Je zou het een goed en snel resultaat kunnen noemen. Op 16 november is de overval en op 22 januari wordt het TGO gesloten. Uitspraak rechtbank 28 juni 2010. Het is zo 'n mooie ronde zaak, waarin alle puzzelstukjes pasten, dat ik hem gebruik in cursussen. Ook het vertonen van de beelden voor het requisitoir heeft een goed effect gehad. Beelden zeggen meer dan woorden. Waar je mee blijft zitten is, hoe het verder moet met deze jonge mensen. Over A. en vooral Z. maak je je toch grote zorgen. Je hoopt maar dat behandeling ze goed zal doen. Want ze komen – hoe jong ze ook zijn – van heel ver.' ◀

Tekst: Louis Cornelisse

Foto's: Robin Utrecht, Judith Dekker

Gegrepen om iets anders te doen dan ze zich had voorgenomen

OVER MARLEEN VAN SOLINGEN (1977):

Voordat ze in 2000 als Raio aan de slag ging in Rotterdam, wist ze het zeker. Ze zou gaan "zitten". 'Maar na een maand op het parket, was ik om. Het werd het OM', zegt ze. Een stage bij de Nationale Recherche was leerzaam en leuk.

In 2006 begon Marleen als jeugdofficier. Het was niet haar eerste keus, maar net als het haar verging tijdens haar periode als Raio, werd ze ook nu gegrepen door iets anders dan ze zich had voorgenomen.

Marleen zit sinds vorig jaar bij het ZwaCri-team. Daar heeft ze internationale rechtshulp in haar portefeuille.

Veel tijd om privé veel aan sport te doen heeft ze niet. 'Hardlopen doe ik graag, maar te weinig. Fotograferen vind ik ook heel boeiend. Al ben ik op dit moment niet zo breed bezig. Mijn voornaamste objecten zijn mijn kinderen van tweeënhalve en vijf.'

De revolutie ZSM

'Winst voor politie'

'ZSM levert grote winst op voor de politie.' Dat zegt Ron Maas, landelijk programmamanager ZSM bij de politie. 'Door gezamenlijke selectie aan het begin dringen we kans op overbodig werk terug. In het verleden gebeurde het dat we als politie een flink dossier aan het opbouwen waren, en dat dan uiteindelijk het OM de zaak seponerde of dat de zaak op een alternatieve manier werd afgedaan. Bij ZSM wordt de zaak in één keer afgedaan. Zaken komen niet op de plank - die nieuwe cultuur is voor de politie best even wennen. Daarbij zijn we nog op zoek naar slimmere manieren van omgaan met dossiervorming.' In verschillende pilots doen politie en OM samen ervaring op. Uiteindelijk moet een landelijke aanpak worden "uitgerold". Hoe dan ook gaat de burger erop vooruit, weet Maas. 'ZSM is vaak boter bij de vis: slachtoffers krijgen heel snel een schadevergoeding. Door die snelle afhandeling groeit de tevredenheid bij burgers.'

'Als we de verdachte beet hebben, laten we niet meer los'

Veel voorkomende criminaliteit in één klap afdoen. Dat is het motto bij het project ZSM waarop politie en OM zich gezamenlijk hebben gestort. Weg met wachttijden en plankzaken. 'Je laat slachtoffer en verdachte direct zien waar je staat.'

Zelf was hij in het verleden ook wel eens slachtoffer van autokraak en fietsendiefstal. Dan had hij er eigenlijk weinig vertrouwen in dat het zou worden opgelost. En dat klopte dan uiteindelijk, ondervond Johan Bac, de jonge (41) hoofdofficier van Utrecht-Lelystad en landelijk projectleider van misschien wel het meest ambitieuze OM-project van dit moment: ZSM. De kapitalen staan voor Zo Spoedig, selectief, slim, samen en simpel Mogelijk. Een nieuwe revolutionaire werkwijze waarin OM en politie de veelvoorkomende criminaliteit willen afdoen. Denksessies die Bac eind vorig jaar met hoofdofficieren, korpschefs en andere hoofdrolspelers in de opsporing had, stemden niet vrolijk. De feiten: veel zaken op de plank; lange doorlooptijden; een laag oplossingspercentage. 'Hoe kunnen we effectiever zijn en een crisis voorkomen, vroegen we ons af. Accepteren we het, dat een gemiddelde au-

tokraak pas na negen maanden op zitting staat en dat het slachtoffer na anderhalf jaar misschien een keer een schadevergoeding krijgt?' Nee, en ZSM moet het antwoord worden. De aanpak in één zin? Bac: 'Als we de verdachte beet hebben laten we hem niet meer los.'

Bij de ZSM zaken gaat het om veel voorkomende criminaliteit. TGO-zaken komen er niet langs. En via de ZSM methode kunnen geen celstraffen worden opgelegd. Met ZSM worden alle verdachten die zijn aangehouden aangemeld bij het ZSM-zenuwcentrum. Bij de Utrechtse pilot is ZSM gevestigd op het hoofdbureau in Utrecht.

Elke zaak komt binnen bij de "selectietafel". Aan deze hectische tafel zit de officier, de parketsecretaris en de politiefunctionaris. Na de selectie, schuift de zaak door naar de (veel

rustigere) "afdoeningstafel", om in één moeite door te eindigen bij de "executietafel". Ook de Reclassering, de Raad voor de Kinderbescherming, de advocaat en het Slachtofferloket schuiven zo nodig aan. In ZSM kan het OM via TOM-zittingen zaken afdoen. Verdachten vanuit andere districten worden via videoconferencing ("TeleTom") gehoord, zegt Bac, 'want we wilden niet met de mensen gaan slepen'.

Verkeerstoren

Wat levert de nieuwe werkwijze op? Hoofdofficier Bac: 'We zijn operationeel gestart op 1 maart. In de maand maart zijn 750 zaken aangeleverd. Politie, OM, slachtofferloket zitten 7 keer 12 uur dicht op elkaar en bevragen elkaar kritisch. Bac: 'Toen er op een dag een keer geen medewerker van het slachtofferloket was, klaagde de officier direct. Een goed teken. Er is "drive" om echt als team zaken af te doen.' Hoe werden die 750 zaken verwerkt? De helft werd direct afgedaan: verdachten pinnen hun boete, betalen een schadevergoeding, krijgen een taakstaf aangeboden, of worden gedagvaard. De andere helft kon nog niet worden afgedaan. Dat kan vier oorzaken hebben: de zaak is zo ingewikkeld of ernstig dat het niet kan worden afgedaan binnen de termijn van verhoor en inverzekeringstelling. Nader onder-

zoek is nodig. Ook het slachtoffer kan "te ingewikkeld" zijn: afhandeling van diens fysieke of materiële schade vereist nader onderzoek. Ten derde kan de verdachte te ingewikkeld zijn: eerst moet uitgezocht worden met welke psychische problemen die kampt. Als laatste kan de omgeving te ingewikkeld zijn voor ZSM-afdoening. Bac: 'Denk bijvoorbeeld aan een probleem met jongeren in Kanaleneiland. Als er dan in het Veiligheidshuis al een hele set afspraken ligt over hoe hiermee om te gaan, moet ZSM het Veiligheidshuis niet in de wielen gaan rijden.' Ook bij de helft die niet wordt afgedaan, heeft ZSM nut, vindt Bac. Hij wijst op de oude situatie waarin ketenpartners altijd "volgtijdelijk" beslissen, met wachttijden als gevolg. 'Maar ZSM fungeert nu als een "verkeerstoren", waarbij direct voor alle ketenpartners duidelijk is hoe een zaak verder gaat. Met dit "gelijktijdig" beslissen voorkóm je dat politie en reclassering ontzettend veel tijd steken in het maken van grote dossiers, en dat aan het eind van de rit het OM besluit dat het een zaak moet seponeren.'

Bac is landelijk projectleider ZSM. Behalve zijn eigen parket, zijn er ook pilots in de parketten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Den Bosch en de CVOM. Alle parketten leggen hun eigen accenten. Een greep hieruit. Zo mikt de CVOM op de landelijke aanpak van de ▶

Een blik in de zittingszaal. Wat gebeurt er bij de strafrechter en wat eist de officier? Wie worden en berecht en waarom?

Digitale Fraude

Simon wil niet voor zijn "naïviteit" worden gestraft

dronken rijders. In Rotterdam wordt in twee districten met de ZSM-wijze gewerkt. En in Amsterdam rijdt de ZSM-officier met de scooter langs alle politiebureaus. 'Eind dit jaar gaan we alle ervaringen en best practices van de pilots bundelen, en geven we een advies aan het College van procureurs-generaal. We moeten in kaart brengen hoe we zo snel, zorgvuldig en effectief mogelijk kunnen werken. Hoe we selectief kunnen werken, waarmee we septs voorkómen. En we moeten weten welke gevolgen het heeft voor HRM, of slachtoffers er echt beter van worden, en welke gevolgen het heeft voor het functioneren van Veiligheidshuizen en afdelingen Standaardzaken.'

Nog niet alles gaat perfect, ziet Bac in de Utrechtse pilot. Zo maakt de politie bij ZSM-zaken toch vaak nog een dossier. Verder betreurt Bac dat er nog te veel voor standaardafdoeningen wordt gekozen. 'Maar ik wil geen sjabloonachtig lopendebandwerk. We moeten ook voor creatieve oplossingen durven kiezen, toegesneden op de zaak, de verdachte of de wijk. Ik was heel blij met een officier die tegen mij zei: "Kunnen we binnen ZSM ook niet aan mediation doen, want nu zitten we maar al die burenruzies strafrechtelijk af te doen".'

Tikkende klok

Politie en OM hadden toch al politieparketsecretarissen en front offices? Is ZSM niet oude wijn in nieuwe zakken? Mooi passend bij het "gewoon aanpakken"-imago van minister Ivo Opstelten? 'ZSM is toch echt een ander verhaal, een revolutie', meent Bac. 'Ja, er waren al "hoppers", politieparketsecretarissen op het politiebureau. Maar die stuitten wel eens op de grenzen van hun mandaat. Bij ZSM zijn er 7 keer 12 uur officieren en seniorparketsecretarissen op het politiebureau, dus die kunnen écht zaken afdoen.'

En zeker, weet Bac, het OM werkte al eerder met deze aanpak, bijvoorbeeld bij voetbalwedstrijden en evenementen. 'Maar nu is het structureel. De incidentele aanpak had ook nadelen. Dan zat je bij een Dance-evenement ineens met 30 opgepakte jongeren en raakte je het overzicht kwijt. In de ZSM werkwijze maken we gebruik van een digitaal informatiescherm, dat *real time* door alle ketenpartners wordt gezien. Iedereen ziet 7

keer 12 uur vier dingen: wie zit er vast; waarom; welke acties (zoals adviesaanvragen aan reclassering, Raad voor de Kinderbescherming en Slachtofferloket) zijn er uitgezet; en hoe lang hebben we nog? Achter elke verdachte is een klok te zien die aangeeft hoeveel tijd er nog is voordat een termijn is verstreken. Zo'n tikkende klok geeft stress, erkent Bac. 'Maar je hebt nog veel meer stress als je dat overzicht niet hebt.'

De organisatie mag er prat op gaan met twee benen in de maatschappij te staan, en trots zijn op haar informele omgangsvormen, toch is het OM voor aangevers vaak een black box. Ook van politiemedewerkers hoorde Bac het, toen hij meereed met de noodhulp: het OM is voor ons een Bermudadriehoek; je stopt er informatie in en wat er later met je aanhouding is gebeurd hoor je eigenlijk nooit terug.'

ZSM is een kans, zegt Bac. 'Om te laten zien dat het OM geen papierfabriek is. Om te laten zien dat de maatschappij beter af is met ZSM. Bij alle kleinere zaken is de aanklager geen papierverwerker die de verdachte pas op de zitting ziet. Nee, de officier en parketsecretaris hebben vroegtijdig, rechtstreeks en live contact met de verdachte, zo mogelijk het slachtoffer en de zaak. Aan de ZSM-tafel zie je links je de politiemans die wil dat een zaak wordt afgedaan, rechts zit de advocaat die vindt dat er geen zaak is. Dan ga je niet onderhandelen, maar dan houd je als OM je rug recht en laat je met je oordeel direct zien aan slachtoffer, verdachte en politie zien waar je staat. En dat is precies onze maatschappelijke taak.'

Tekst: Pieter Vermaas
Foto: Willem Jan Ritman

Een, op het eerste gezicht, professionele website, bol van de aanbiedingen: Playstations voor weinig, nergens goedkoper. Grif werden de euro's overgemaakt en vervolgens niets meer: geen geld en geen goederen. Natrekking van het door oplichting gespekte bankrekeningnummer leidde naar Simon, een Engelsman, 41 jaar. Vandaag staat hij voor de politierechter voor (het medeplegen aan) oplichting. Simon gaat meteen door het stof in vlekkeloos Nederlands. Het spijt hem vreselijk, echt waar, maar hij is geen oplichter, zo bezweert hij de rechter. Ja, hij heeft zijn bankrekening en zijn bankpas ter beschikking gesteld aan een man. En nee, hij kende deze man niet heel goed maar van nature is hij behulpzaam en goed van vertrouwen. Hij had nooit kunnen bevroeden dat deze vage kennis zijn bankrekening zou gebruiken voor malafide praktijken. Van de binnengehaalde buit heeft hij nooit één cent gezien. Nu wordt hij gestraft voor zijn naïviteit. Bovendien ging het in die periode niet zo goed met hem, zijn ADHD

leidde tot impulsief gedrag, en hij was drugsverslaafd. Maar dat is allemaal voorbij, hij wordt behandeld en nu heeft hij zijn leven weer op orde. Het is een goed verhaal: verdwaalde man is het rechte pad weer op gewandeld. Maar de politierechter blijft kritisch. 'U loopt 's nachts op straat', houdt hij de verdachte voor, 'en een man vraagt u even op te letten of er niemand aankomt terwijl hij door een raampje van een woning klimt, doet u dat dan ook, als behulpzaam mens?' Hier heeft Simon niet van terug. Enkele slachtoffers hebben zich gevoegd in het strafproces, zij willen hun geld graag terugzien. Een van hen zit in de zaal. De rechter wil weten of er bij hem geen waarschuwingslichtje ging knippen bij kennisname van de uiterst voordelige, digitale aanbieding van de Playstation. Het slachtoffer ontkent dit stellig: de website leek betrouwbaar en de spelcomputer was goedkoop, maar kostte niet veel meer dan in het buitenland. Ook de officier laat zich niet

vermurwen door de boetvaardige houding van Simon. Het is een irritant en vervelend feit, zo rekwireert hij. Funest voor het vertrouwen in het financiële verkeer op internet. Voor de aanklager is het overduidelijk dat Simon medeplichtig is aan oplichting. Zijn bankpas en rekening maakten de oplichting mogelijk. Hij zal de slachtoffers dan ook schadeloos moeten stellen. Een taakstraf van 60 uur is daarnaast op zijn plaats. De politierechter volgt de eis van de officier. Het wordt dus werken voor Simon en hij zal zijn geldbuidel moeten trekken om de slachtoffers terug te betalen. Na de zitting, op de gang, richt Simon zich rechtstreeks tot het slachtoffer. Het spijt hem oprecht, zegt hij, maar hij heeft met het geld echt niets te maken. Het slachtoffer haalt zijn schouders op, hij is inmiddels een gewaarschuwd man. Zijn geld zal hij voorlopig niet terugkrijgen want Simon gaat in hoger beroep.

Tekst: Anna Italianer
Illustratie: Guusje Kaayk

ONZICHTBARE

Het afwisselende werk van parketsecretarissen

CRIMINALITEITSBESTRIJDERS

Op een feestje uitleggen wat voor werk je doet is voor een bakker, automonteur of rechter eenvoudig. Mensen hebben daar wel een beeld bij. Maar het Openbaar Ministerie heeft een paar van die functies waar niemand een beeld bij heeft. Neem nou een officier van justitie. Of een parketsecretaris of executiemedewerker.

De Dikke van Dale omschrijft een secretaris als: lid van een bestuur, belast met de correspondentie, het notuleren van vergaderingen enz.; vgl secretaresse.

Het woordenboek blijkt geen betrouwbare bron om te achterhalen wat een parketsecretaris doet. Want hun werk lijkt in de verste verte niet op het werk van een secretaresse. Maar wat doen ze dan wel? Ik vat het vaak samen als "de rechterhand van de officier van justitie". Remco Kloos en Kirsten Buitenweg zijn senior parketsecretaris op het Arrondissementsparket Haarlem.

Hun werk begint vaak op de zogeheten weekdienst. Neem een overval. De politie belt met het OM dat er een overval op een tankstation is geweest. De secretaris die op dat moment dienst

heeft overlegt dan met de dienstdoende officier van justitie. Beide dienstdoenden bezetten de weekdienst, waar zaken "live" binnenkomen.

Er is een verdachte in het vizier. Politie en de officier van justitie, die het onderzoek leidt, besluiten dat ze de telefoon van de verdachte willen tappen. Dat mag natuurlijk niet zomaar. Tappen is een bijzondere opsporingsbevoegdheid (BOB), waarvoor door de onderzoeksrechter toestemming verleend moet worden. Andere BOB'en zijn bijvoorbeeld het opvragen van lijsten met telefoonnummers of e-mailadressen waarmee contact is geweest of het opvragen van beelden van beveiligingscamera's. Voor diverse BOB'en moet de rechter toestemming geven, andere mag de officier van justitie zelfstandig inzetten.

Ernstige inbreuk

De politie maakt een BOB-verzoek voor een telefoontap en stuurt dat naar de parketsecretaris. Die kijkt of het verzoek voldoet aan alle wettelijke eisen. Zo mag er pas getapt worden als er onder meer sprake is van een misdrijf waarop een gevangenisstraf van vier jaar of meer staat. Ook moet het misdrijf een ernstige inbreuk op de rechtsorde hebben gemaakt. Aan deze criteria voldoet een overval. Natuurlijk mag er niet oneindig getapt worden, maar slechts voor beperkte tijd.

Vervolgens beoordeelt de secretaris of het BOB-verzoek duidelijk en compleet genoeg is voor de onderzoeksrechter om over te oordelen. Eventueel vraagt hij de politie om aanpassingen. Zodra de secretaris akkoord is wordt het voorgelegd aan de onderzoeksrechter. Als die toestemming verleent kan de politie aan de slag.

Over de tap hoort de politie dat de verdachte met zijn vriendin praat over de overval. Diverse getuigen hebben de man gezien in de buurt van het tankstation en bovendien is hij op de camerabeelden herkend. Er is nu voldoende bewijs om de verdachte aan te houden.

Of een verdachte na aanhouding vast mag blijven zitten wordt beslist door de onderzoeksrechter, de rechter-commissaris. Die toetst na drie

'Bij lastige onderzoeken naar moord en doodslag bedenken we scenario's die we gaan napluizen'

dagen of de aanhouding rechtmatig was en of een verdachte langer vast moet blijven. Tijdens deze voorgeleiding moet de onderzoeksrechter precies weten waar een verdachte van verdacht wordt. De secretaris heeft op basis van stukken van de politie een zogeheten tenlastelegging gemaakt. Ook maakt de secretaris de 'vordering inbewaringstelling', op basis waarvan de rechter een oordeel moet vellen.

Na de eerste twee weken voorlopige hechtenis kan de officier van justitie beslissen dat hij wil dat een verdachte nog langer vast blijft zitten. In tegenstelling tot wat veel mensen denken is de voorlopige hechtenis geen voorschot op de

Kirsten Buitenweg: *'Op de weekdienst word ik vaak gebeld over bijvoorbeeld beslag, BOB en juridische vragen van de politie. De weekdienst is leuk, hectisch.'*

Voor de buitenwereld zijn wij redelijk onzichtbaar, zegt Remco Kloos. *'De leek weet niet eens dat deze functie bestaat. Maar je doet wel degelijk belangrijk werk.'*

eventuele straf die iemand krijgt. De Raadkamer van de rechtbank toetst het verzoek van de officier (de vordering) aan juridische regels. Omdat de officier die de Raadkamer doet vaak de zaak niet kent, is het belangrijk dat er kant-en-klare informatie over de casus aangeleverd wordt. Ook dit regelt de secretaris.

Lopende band

Het kan op zo'n Raadkamer drie kanten uitgaan: de verdachte blijft vastzitten, de Raadkamer wijst de vordering af, of de verdachte wordt onder voorwaarden vrijgelaten (geschorst). Als een onderzoek uiteindelijk klaar is moet beslist worden of het OM kán vervolgen en zo ja, of het OM wil vervolgen. In zaken waarbij de verdachte vastzit neemt de officier van justitie de vervolgbeslissing. In zaken waarbij de verdachte wordt geschorst doet de secretaris dat. Daarnaast beoordelen secretarissen aan de lopende band zaken waarbij niemand is voorgeleid en de verdachte dus op vrije voeten is.

En dan de uiteindelijke rechtszaak. Een officier van justitie heeft meerdere onderzoeken lopen en meerdere zittingen in de week. Het is eenvoudigweg niet te doen om alle strafdossiers van A tot Z door te lezen. De secretaris doet het voorbereidende werk. 'We maken een overzicht van het bewijs dat is gevonden voor de strafbare feiten die op de tenlastelegging staan', zegt Buitenweg. 'Ook maken we samenvattingen van belangrijke verklaringen en spitten we naar eerdere uitspraken van rechtbanken in vergelijkbare zaken. In het dossier markeren we belangrijke stukken. Tijdens het lezen kun je vaak al voorzien waar een advocaat straks op zitting mee komt. Op deze verweren proberen we ook vast te anticiperen.' Kloos vult aan: 'Een officier zou in

theorie aan de hand van het uittreksel een zitting kunnen doen.' Kloos en Buitenweg bemoeien zich niet met ieder onderzoek inhoudelijk. Soms blijft het beperkt tot de BOB, maar in grotere onderzoeken sparren ze ook vaak met de officier van justitie en de politie. 'Wat gaan we doen? Welke richting gaat het onderzoek op? Welke scenario's zijn er allemaal mogelijk? Welke BOB-middelen gaan we inzetten?', zegt Kloos. Ook is er contact met de politie als een aangifte bijvoorbeeld niet helemaal duidelijk is. 'Dan vragen we de politie de aangever nog een keer te horen.'

De afdeling Maatwerkzaken van het parket in Haarlem telt 10 officieren van justitie en 9 secretarissen. De secretarissen werken dus met veel verschillende officieren. 'Leuk', vinden Kloos en Buitenweg. 'Ze hebben namelijk verschillende werkwijzen.'

Beiden houden van hun werk. Buitenweg vindt onder meer de contacten met ketenpartners leuk. 'Op de weekdienst wordt ik vaak gebeld over bijvoorbeeld beslag, BOB en juridische vragen van de politie. De weekdienst is leuk, hechtisch.' 'Daar sluit ik me bij aan', zegt Kloos. 'Een onderzoek samen met de politie oplossen, tot creatieve oplossingen komen als een zaak vast lijkt te zitten, dat is mooi. En eigenlijk zie je pas als je het werk doet hoeveel eigen verantwoordelijkheid je hebt. Voor de buitenwereld zijn wij redelijk onzichtbaar. De leek weet niet eens dat deze functie bestaat. Maar je doet wel degelijk belangrijk werk.'

Gruwelijk

Kloos werkt 6,5 jaar bij het parket, waarvan nu 5 als secretaris. De zaak die hem het meest is bijgebleven was een poging tot moord. Het was

in een pikdonkere ruimte en overal waren bloedsporen. 'Dat was zo gruwelijk. Dat het slachtoffer in het pikdonker voor dood is achtergelaten en uiteindelijk op eigen kracht heeft weten te ontkomen. Ik kon me de angst zo goed voorstellen.'

Buitenweg is sinds 2,5 jaar secretaris. Op haar heeft een zedenzaak die heel klein begon en uiteindelijk uitgroeide tot iets groots veel indruk gemaakt. 'Ook grote onderzoeken waar een groot team rechercheurs op wordt gezet, zoals moord en doodslag, zijn interessant. Omdat het lastige zaken zijn om op te lossen, want het kan nog alle kanten op. Dan gaan we scenario's bedenken en die napluizen.'

Natuurlijk houdt het carrièreperspectief niet op bij het secretarisschap. Beiden willen officier van justitie worden. 'Dit is een prachtige weg er naartoe', zegt Buitenweg. Buitenweg is secretaris geworden omdat haar vader rechercheur is geweest. 'Daardoor trok de wereld van politie en justitie mij altijd al. Het voelt goed een bijdrage te leveren om criminaliteit op te lossen. Het geeft mij en de maatschappij genoegdoening. "Die zitten even vast", denk ik dan.' Kloos hecht eveneens aan het gevoel zelf iets te kunnen bijdragen. 'Je leest vaak in de krant dat er iets is gebeurd waarvan de maatschappij zegt: vreselijk. Jij kan actief bijdragen dat een zaak wordt opgelost en er iemand kan worden vervolgd.'

Tekst: Natasja Keijzer
Foto's: Robin Utrecht

Vernieuwd opleidingsprogramma

Het opleidingsprogramma voor de parketsecretaris is vernieuwd. De eerste kennismaking met het nieuwe programma op de 'Dag van de secretaris' eind 2010 is enthousiast ontvangen. Op basis van deze ervaringen en een uitgebreide inventarisatie zijn de opleidingen qua vorm en inhoud aangepast aan deze tijd. De ambitieuze en vernieuwde aanpak biedt secretarissen optimale mogelijkheden om de opleidingen te volgen. Zo is een deel van het opleidingsaanbod teruggebracht naar cursussen van een dagdeel. De parketten hebben gezamenlijk met de SSR en de afdeling HRM van het Parket-Generaal er voor gezorgd dat de opleidingen regionaal worden aangeboden (minder reistijd), ondersteund door e-learning en geschikt zijn gemaakt voor grote groepen deelnemers tegelijkertijd. Vanaf medio mei worden de eerste opleidingen voor de parketsecretarissen in deze 'nieuwe stijl' aangeboden. Een greep uit het programma is "Doorzoeking en inbeslagname", "Getuigenverklaring in strafzaken", "Criminele Inlichtingen Eenheid", "Voordeelsontneming", "Internationale samenwerking in strafzaken", "Bijzondere opsporingsbevoegdheden", "Sturing van de opsporing", "Opereren onder dekmantel" en "Magistratuur en deskundigen".

'In het dossier markeren we belangrijke stukken. Tijdens het lezen kun je vaak al voorzien waar een advocaat straks op zitting mee komt. Op deze verweren proberen we ook vast te anticiperen.'

De secretarissen werken dus met veel verschillende officieren. 'Leuk', vinden Kloos en Buitenweg. 'Ze hebben namelijk verschillende werkwijzen.'

DE STELLING

'Verjaringstermijnen bij ernstige misdrijven moeten worden afgeschaft of verlengd'

*Bertine Schmeets,
officier van justitie OM Limburg*

Ja! Daders van ernstige misdrijven mogen hun straf gewoonweg niet ontlopen. De ernst van deze feiten verzet zich tegen het idee dat een dader na afloop van de termijn al genoeg gestraft zou zijn. Het slachtoffer, de nabije omgeving en de maatschappij hebben immers ook nog na jaren behoefte aan vergelding. Bij zeden-zaken is het bijvoorbeeld geen uitzondering dat slachtoffers jaren later hun verhaal kunnen en willen doen. Zij mogen niet te horen krijgen dat vervolging van de verdachte niet mogelijk is. Het tegenargument dat het bewijs niet betrouwbaar is, hoeft niet op te gaan. Een getuigenis kan misschien jaren na aflegging vragen oproepen. Dit is anders met resultaten van moderne opsporingstechnieken die als bewijs worden gebruikt voor feiten die zich in het verre verleden hebben afgespeeld. Zo biedt de recente bevoegdheid om DNA af te nemen bij veroordeelden de maatschappelijk gewenste mogelijkheid om oude misdrijven op te lossen. De kans om te vervolgen moet niet worden doorkruist door termijnen. De waarborg is immers niet gelegen in termijnen, maar in de waardering van het bewijs door de onafhankelijke rechter.

*Luc Bien,
advocaat bij Welvaart & Zuketto
Strafrechtadvocaten*

Dit voorstel is symboolpolitiek. Natuurlijk kan iemand ook na tientallen jaren aan een DNA-spoor worden gekoppeld. Dit geldt echter ook voor de vingerafdruk, waar al ruim honderd jaar gebruik van wordt gemaakt. Tot afschaffing van of verlenging van verjaringstermijnen heeft dit nooit geleid. Daarbij is van belang dat een DNA-match op zichzelf niets zegt, het heeft pas bewijswaarde door het verhaal eromheen. Juist dat verhaal is ernstig aan erosie onderhevig. Als getuigen nog leven is het de vraag wat ze nog weten en hoe betrouwbaar dit is. Bewijzen wordt dan een moeilijke klus. Bovenal vraag ik mij af waar de opsporingscapaciteit vandaan moet komen, terwijl die nu al tekort schiet. Of dit wetsvoorstel überhaupt waarde zal hebben in de praktijk, waag ik dan ook te betwijfelen. Voor de verdediging zal het pakweg dertig jaar na dato bijna onmogelijk zijn het verhaal of alibi van de verdachte te onderbouwen met getuigen of technische gegevens. Ik betwijfel ten slotte of het slachtoffer in alle gevallen na zo'n lange tijd nog gediend is bij vervolging en vergelding. Strafvervolging is niet zaligmakend.

Joost de hondenliefhebber

'Hoe het komt dat ik ineens op een wildvreemd balkon lig? Geen idee'

Dinsdagavond 22 februari 2010, gevoelstemperatuur min 5 graden, ergens in Den Haag. Stephan - gefingeerde naam omwille van het maatschappelijke klimaat - ligt op een balkon. Stephan is erg zenuwachtig, omdat het niet zijn balkon is waarop hij ligt te liggen. Aangezien Stephan en zijn maten niet erg intelligent zijn en het dievenvak nog niet tot een uiterst serieuze hobby hebben verheven, ligt Stephan nu te wachten. Op de politie. Stephan denkt na - eveneens geen serieuze hobby van hem - en besluit stil te blijven liggen en nergens op te reageren. Als er dan ineens een politiehond aan je been loopt te knagen, kan je er genoegzaam vanuit gaan dat je de verkeerde beslissing genomen hebt. Stephan vindt van niet. Hij weet namelijk niet meer waarom hij opeens op een wildvreemd balkon lag en vindt dan ook dat je niet zomaar gebeten mag worden. Stephan doet aangifte van zware mishandeling tegen hond Robbie (wél echte naam) en diens begeleider.

Zomaar een casus die ik als behandelaar van de interne onderzoeken van de politie mag beoordelen. Buiten de vermakelijkheid van het lezen ervan, hebben zaken als deze het bijkomend voordeel dat de Stephans van deze wereld meestal niet echt consistent kunnen verklaren. Je eigen leugenachtige hersenspinsels zijn immers moeilijker te onthouden dan de werkelijke gang van zaken. En dan sluipt er wel eens een foutje in je verklaring. Niet voor Stephan overigens, want die ontkent dat foutje gewoon weer.

In dit licht bezien zijn de brieven die in Den Haag worden gecategoriseerd onder de noemer 'bijzondere brieven' lastiger te ontcrachten. Maak maar eens duidelijk dat de brieven schrijver echt niet ontvoerd is geweest door de FBI, dat het voor het Openbaar Ministerie moeilijk te geloven is dat de brieven schrijver de uitvinder is van de benzinemotor of dat het Openbaar Ministerie er weinig heil in ziet om alle medewerkers van de ING te vervolgen vanwege de bankencrisis. U begrijpt, deze brieven schrijvers krijgen een met zorg samengestelde reactie van mij. Het recht is er tenslotte niet alleen voor leugenachtige balkonliggers.

Joost Vliegthart

Illustratie: Guusje Kaayk

► 'Tom is op weg'

"De waarheid is op weg, niets zal haar tegenhouden." Die woorden van de Franse schrijver Emile Zola staan op de inscriptie van het Tom-beeld dat op 28 maart werd onthuld door de Haagse burgemeester Jozias van Aartsen en collegevoorzitter Harm Brouwer. Het beeld is gemaakt door kunstenaar Elselien de Graaf, die ook de "kleine Tom" ontwierp, die wordt uitgereikt aan OM'ers die veel voor de organisatie hebben betekend.

'Sculptuur en inscriptie', sprak Harm Brouwer bij de onthulling, 'vormen een erkenning voor OM'ers van heden, verleden en toekomst. Zware dossiers tillend, tóch die verende tred. Verbeeldt Tom de waarheid? Zeker niet. Het OM heeft de waarheid niet in pacht,

het OM is op weg naar de waarheid. De woorden van Zola zie ik daarom ook als een prachtige opdracht aan het OM.'

Burgermeester Van Aartsen toonde zich verguld met Tom in "zijn" Den Haag. 'Het beeld wordt opgenomen in "Wereldstad van recht en vrede", de juridische stadswandeling van Gilde Den Haag.'

Is die Tom nu mannelijk of vrouwelijk? Van Aartsen keek nog eens goed naar het beeld. En waar kijkt Tom eigenlijk naar? De burgemeester herinnerde zich dat hij twee decennia geleden SG was op het ministerie van Binnenlandse zaken.

'In die tijd vonden wij van "het bestuur" dat het bij het OM ontbrak aan maatschappelijke oriëntatie. Maar als ik nu Tom zie, denk ik: misschien kijkt hij ook wel naar het stadhuis.'

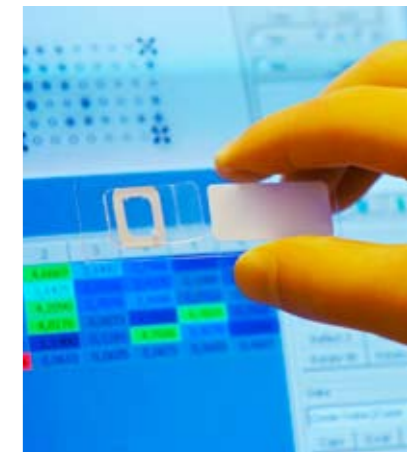

► Koude verdachte

DNA-verwantschaps-onderzoek wordt in het wetboek van strafrecht als opsporingsmiddel opgenomen.

Daarmee ontstaat er een nieuwe juridische categorie: de genetische, of koude verdachte. Het DNA heeft het gedaan: nu nog de juiste drager erbij vinden. Verwantschapsonderzoek is niet

alleen te gebruiken om het ouderschap vast te stellen, maar ook om de dader van een misdrijf op te sporen. Familieleden kunnen worden gevraagd om DNA-materiaal af te staan om het te vergelijken met sporen van een onopgelost misdrijf.

► Werk samen met de pers

Onderzoeksjournalisten lopen de reguliere opsporing voor de voeten want vrije nieuwsgaring en opsporing gaan niet samen. Maar journalisten vullen toch de gaten die de reguliere opsporing laat vallen door capaciteitsgebrek? Met de daarop volgende paneldiscussie werd de themadag Opsporingsberichtgeving voor politie, OM en media op 17 maart afgesloten.

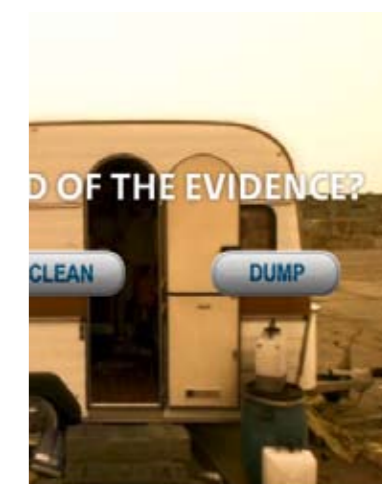
Medialisering van het recht kwam uitgebreid aan de orde mede door een interactieve presentatie van advocaat Gerben Kor (met gitaar). Panel bestond uit Ernst Pols (OM R'dam), Willem Woelders (plv. korpschef Utrecht) en Peter R. de Vries. Diederik Greive leidde de discussie. Slotconclusie: meer belangrijke zaken oplossen door samenwerking politie, OM en onderzoeksjournalisten.

► NFI-viral: Dader in paniek

In een caravan wordt een fictief misdrijf gepleegd. De dader is in paniek en wil zo snel mogelijk van het bewijsmateriaal afkomen. Wat doet de verdachte?

- De caravan in een ravijn laten storten
 - De caravan schoonspuiten met een hogedrukspuit
 - De caravan in brand steken
- Nadat het misdrijf is gepleegd,

wordt er door het NFI onderzoek verricht op het overgebleven bewijsmateriaal. Bij elk van de drie opties hoort een andere onderzoeksmethode. Het NFI-internetfilmje, of viral, is bedoeld om het NFI aan een breed publiek te presenteren www.getridoftheevidence.nl. Om de viral te kunnen bekijken, is internettoegang en Flash nodig.

► Extra boete winkeldieven

Het 'Afrekenen met winkeldieven' wordt als extra boete bij de winkeldief geïnd, naast een strafrechtelijke boete.

Als winkeliers een winkeldief in de kraag vatten, kunnen zij een standaard schadevergoeding krijgen van 151 euro. De detailhandel heeft de regeling in het leven geroepen op verzoek van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

De landelijke invoering van 'Afrekenen met winkeldieven'

betekent dat iedere winkeldief die wordt aangehouden, naast een strafrechtelijk traject, een eis tot schadevergoeding tegemoet kan zien voor de tijd die de winkelier aan de aanhouding en afhandeling moet besteden. Deze extra 'boete' bedraagt 151 euro. De nieuwe aanpak sluit naadloos aan op het beleid om slachtoffers van criminaliteit een hand toe te reiken en daders aan te pakken.

OMGESLAGEN

SCHRIJNEND

'Het is altijd schrijnend als je kinderen moet opsluiten. Er worden in Nederland inderdaad meer kinderen opgesloten dan elders. We proberen echter altijd de beweging richting hulpverlening te maken.'

Dick van Reekum, kinderrechtser in Amsterdam
Blauw, 2 april 2011-04-20

TOEZICHTHOUDERS

'De toename van het aantal soorten toezichtshouders en uniformen tast het gezag van de politie aan en dat is ongewenst.'

Magda Bernds, Kamerlid D66
Tijdschrift voor de politie, nr 3, 2011-04-20

ALPHEN

'De vraag of deze mensen over een wapenvergunning moeten beschikken is terecht. Maar je moet niet denken dat je daarmee het probleem oplost. In het illegale circuit circuleren zo mogelijk nog veel meer wapens. En dat je niet per se wapens nodig hebt om een hoop ellende aan te richten, heeft Karst Tate wel bewezen.'

Rechtspsycholoog Jasper van der Kemp Spits, 18 april 2011

ULTIEM RISICO

'Iemand die er zijn beroep van maakte burgers te beschermen, komt door toedoen van een burger om. Het ultieme risico; sterven tijdens het uitoefenen van je vak.'

Peter Rehwinkel, burgemeester van Groningen, over de doodgeschoten politieman Dick Haveman
De Telegraaf, 21 april 2011

UT Recht

Gewone mensen

OM'ers zijn heel bijzondere mensen. Snelle beslissers, pietjes precies, solisten in de zittingszaal, teamplayers in het partneroverleg, integer, harde werkers, verbaal sterk, oplettend, rug recht, eigen koers en altijd rekening houdend met alle belangen die in het geding zijn.

Bezoekers die wel eens een paar uur of een dagje meelopen, kunnen zich erover verbazen dat we desondanks helemaal niet van de pretenties aan elkaar hangen en ook niet de stugge uit-de-hoogte magistraten zijn die ze dachten aan te treffen. Niet alleen moeten we het stellen zonder eigen secretaresse, auto van de zaak, luxe dienstreizen en bonussen, we drinken koffie uit plastic bekertjes, wisselen ditjes en datjes uit en maken onderling afreageertol. **Jullie zijn net gewone mensen, zei zo'n bezoeker eens met een gezicht alsof hij een wereldwonder had ontdekt.**

Dat is maar goed ook. Niet alleen omdat je, als je de kamer van de hoofdofficier achterwaarts uit zou lopen, zou kunnen struikelen, maar vooral omdat we ons werk voor gewone mensen doen en gewone mensen begrijpen elkaar. Tijdens slachtoffergesprekken, in de zittingszaal, in overleg... en op de televisie.

Nog niet zo lang geleden was dat anders. **We konden ons nogal oesterig opstellen en koesterden de afstand tussen ons en de gewone mensen.**

Zeker door de nieuwe voorlichtingslijn ingezet door Harm Brouwer hebben we een toegankelijker karakter gekregen. Een aantal jaren geleden kon er binnen het OM neerbuigend gesproken worden over programma's als Hart van Nederland: daar doen we niet aan mee. Hoe snel is dat onder Harm veranderd: **nu werken we graag mee aan deze belangrijke nieuwsbron voor de gewone mens.**

Nu komt er weer een verandering aan: een maal per maand zal onze Utrechtse persofficier te gast zijn bij RTL Boulevard. Zij zal het OM-gezicht worden voor een grote nieuwe groep kijkers. Daar kan ze laten zien dat we niet alleen heel serieus met strafzaken bezig zijn maar ook gewone mensen zijn die midden in de maatschappij staan. Zouden er nog OM'ers zijn die het helemaal niets vinden om aan zo'n infotainment programma mee te werken? Kan niet schelen. Wij zijn zo trots op haar. Zet hem op, Susanne!

Mary Hallebeek, persvoorlichter parket Utrecht

De Forensische Samenwerking in de Opsporing ontwikkelt dóór. Eerst zorgden FSO's voor begrip en afspraken tussen politie en NFI. Tegenwoordig onderzoeken ze zelf veel en presenteren ze in 3D. Opportuin stapte met schoenenhoesjes het lab in, en "betrad" virtuele PD's.

DE GROEI VAN DE Forensisch vooronderzoek en visualisatie in FSO IJsselland SPOREN BEMIDDELAAR

Met haar camera in haar behandschoende handen fotografeert forensisch onderzoeker Hilde Drenth een bivakmuts die nu nog in een verzegelde papieren zak zit. De bivakmuts was achtergebleven in een huis waarin was ingebroken. Naast de zak ligt een referentieliniaal op de "werktafel" van Drenth's DNA-lab. De handelingen hebben niet echt CSI-achtige snelheden. Hier is geen onderzoeker aan het werk die in drie minuten tijd hits tevoorschijn tovert, geholpen door adviezen van profilers en aanklager die tussendoor ook nog even hun hoofd om de hoek staken. Maar schijn bedriegt. Drenth – antistatische labjas om de schouders, haarnet op het hoofd, kapje voor neus en mond, hoesjes om de schoenen – werkt in hoog tempo. In het ritme van rust, reinheid en routine. In het tempo

dat volledigheid en verantwoording vereisen. Vaak boent ze haar werktafel, handschoenen en pincet schoon. Keer op keer fotografeert ze elke stap. Vooraf en achteraf legt ze haar bevindingen aan haar "schrijftafel" vast in een proces-verbaal van bevindingen. Daarna logt ze in in het Promis-systeem van het NFI, zodat de Landelijke Sporendatabank gevuld kan worden met sporen die alle hun eigen identificatienummer hebben. Het fysiek versturen van de stukken van overtuiging (SVO) zoals deze bivakmuts, vereist ook onvermijdelijke administratie. Mochten stukken zoekraken of verzegeling en onbevoegd verbroken worden, dan moet duidelijk zijn waar dat is gebeurd: in de aanleverende politieregio, bij het DNA-lab van Hilde, of door de koeriersdienst van de Voorziening tot Samenwerking Politie Nederland.

Eén van de zeven FSO's

FSO NON in Zwolle is één van de zeven FSO's die sinds 2005 zijn opgericht. Het bestrijkt de politieregio's Groningen, Friesland, Drenthe, IJsselland, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden en Gelderland-Zuid. Verder doet het ook forensisch vooronderzoek voor de zes Zuidelijke korpsen: Zeeland, Midden- en West-Brabant, Brabant-Noord, Zuid-Oost-Brabant, Limburg-Noord en Limburg-Zuid. In FSO NON werken zes forensisch adviseurs, twee administratief medewerkers, twee vooronderzoekers, een hoofd, en twee medewerkers forensische visualisatie.

Uitvogelen

Toch boekt Hilde winst. Winst die bij het NFI in Den Haag wordt verzilverd. Want "Den Haag" ontvangt nu niet meer – gechargeerd gezegd – een berg SVO's waarbij het NFI maar moet uitvogelen wat het daarmee aan moet. Van Hilde ontvangt het NFI slechts een selectie bemonsterde sporen en heldere onderzoeksvragen.

Hilde legt de bivakmuts recht, fotografeert opnieuw. Met scheerlicht en een operatiemicroscopie checkt ze de muts op bloedsporen. Ze ziet geen bloed. Daarna gaat ze met stubs de binnenkant van de muts bemonsteren. Met tetrabase test ze of de monsters toch bloedsporen bevatten. Op het filtreerpapier wordt geen blauwe plek zichtbaar, dus de identiteit van de mutsdrager komt nog niet dichterbij. 'Stel dat ik wel bloed had aangetroffen', zegt Hilde, 'dan had ik dat moeten aangeven, omdat het

profiel van bloed het profiel van epitheel (huid) kan overschaduwen. Bloed geeft namelijk veel betere DNA profielen dan epitheel of speeksel. In dit specifieke geval heb ik de bivakmuts bemonsterd op dragersporen, in dit geval mogelijk speeksel.'

De monster gaan in cupjes naar het NFI. Teleurgesteld dat er nog geen bloed is gevonden, is Hilde niet. Dat was ze wel geweest als men haar specifiek had gevraagd daarnaar te zoeken. 'Wel check ik in het NFI-systeem of er resultaten worden geboekt met mijn monsters.'

Stof vangen

Het forensisch vooronderzoek ontlast het NFI. Een jaar of zeven geleden kampte het NFI met zoveel capaciteitstekort dat vooral de middelzware zaken (in het jargon: prio 3- en 4-zaken) op de plank stof lagen te vangen. Prio 1 en 2 ging vóór, en de high volume crime (prio 5 en 6) kon wel snel, want gerobotiseerd, worden verwerkt. Het forensisch vooronderzoek in de FSO's lost dit probleem op.

Er waren ook andere problemen waar de technische recherche zo'n 7 jaar geleden mee kampte. Niet alleen hadden ze binnen hun rechercheafdeling minder status dan de tactische collega's, ook stonden zij en het OM op te grote afstand van het NFI. Dat werd het meest pijnlijk blootgelegd in het onderzoek naar de Schiedammer parkmoord. Een megagroot sporenonderzoek aldaar bleek niet automatisch te leiden tot synergie tussen

tactiek en techniek, tussen politie, OM en NFI. Veel was onhelder door de afstand tussen politie en OM enerzijds en NFI anderzijds. Afstand wat betreft kennis, cultuur en communicatie.

Politie man

De komst van 7 FSO's, dat staat voor forensische samenwerking in de opsporing, zorgde letterlijk voor flinke stappen naar elkaar toe. Zoals in FSO Noord Oost Nederland, gevestigd in het hoofdbureau van de politie IJsselland (Zwolle). Daar werken en lunchen forensisch rechercheurs en NFI'ers dagelijks naast elkaar. Natuurlijk blijft een politie man een politie man, zegt Jan Stoof, forensisch adviseur in het FSO. 'De kracht van een politie man is dat ie direct begint te handelen als er een incident is. Die zegt niet, zoals een NFI'er zou doen: hoe ga ik nou eens het onderzoek aanpakken en langs welke kanten ga ik hypothesen opstellen?' Maar in de FSO's begrijpt men de taal van de ander eindelijk. Het gevolg: het NFI krijgt tegenwoordig niet meer pallets vol sporen aangeleverd zonder duidelijke onderzoeksvraag. Maar een beperkt aantal relevante sporen, waarbij duidelijk is wat er onderzocht moet worden. De forensisch adviseurs van FSO NON (er zijn er zes: vier afkomstig van de politie en twee van NFI. Er zijn nu twee vacatures) spelen hierin een grote rol. Ze reizen van PD naar PD, geven ter plekke of van afstand advies aan de forensische rechercheurs van de korpsen. ▶

EENS GEGEVEN,

Recente strafrechtelijke jurisprudentie over verduistering

BLIJFT GEGEVEN?

Een Brabantse tuinder op leeftijd leert via een contactadvertentie in de krant een vrouw kennen. De twee beginnen een relatie. Zij is niet gelukkig met haar uiterlijk en krijgt geld van de tuinder om in Düsseldorf naar een kliniek voor plastische chirurgie te gaan. Dat doet ze, maar geeft lang niet zoveel uit als haar minnaar had overgemaakt. Van de ruim 41.000 euro wordt slechts 8.500 aan plastische chirurgie besteed. Ongeveer 16.000 gaat op aan het aflossen van schulden, casinobezoek, boodschappen en rekeningen. De rest blijft op de rekening van mevrouw.

De broer van de tuinder trekt bij de politie aan de bel. De vrouw wordt vervolgd voor de rechtbank Breda en veroordeeld voor oplichting (LJN BC4627). Het Hof den Bosch kwalificeert haar handelen vervolgens als 'verduistering' (uitspraak niet gepubliceerd). Uit zowel de verklaringen van slachtoffer en verdachte als een door het slachtoffer opgemaakte schenkingsovereenkomst blijkt dat hij het geld had geschonken ten behoeve van lichaamsverfraaiingen. Het Hof stelt vast dat het geld 'gelet op de overeengekomen doelbinding' slechts werd geschonken 'voor zover zij dit geld ook zou gebruiken in overeenstemming met deze doelbinding. Verdachte had het geld dus rechtmatig onder zich, maar voor zover zij het geld aan andere zaken dan aan cosmetische ingrepen heeft besteed, heeft verdachte zich het geld wederrechtelijk toegeëigend. De verdediging gaat in cassatie tegen het oordeel van het hof. Van verduistering kon geen sprake zijn. Het slachtoffer had haar het geld geschonken, dus kon verdachte het zich niet 'opzettelijk wederrechtelijk' hebben toegeëigend, redeneert de verdediging.

Recentelijk heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan in deze zaak (LJN BP4638). Advocaat-Generaal Silvis interpreteert de redenering van het hof aldus dat sprake is geweest van een 'schenking onder opschortende voorwaarde'. Volgens die civielrechtelijke figuur is de ontvanger wel houder van het geld, maar hij krijgt pas de eigendom, wanneer aan de afgesproken voorwaarde is voldaan. Het geld dat voor andere doeleinden was gebruikt, behoorde dus -ondanks de schenking- niet toe aan verdachte. Ze had het daarom niet zomaar mogen uitgeven. De Hoge Raad benadrukt dat 'zich wederrechtelijk toe-eigenen' in de zin van art. 321 Sr (verduistering) volgens vaste jurisprudentie (o.a. LJN ZC8253) wordt uitgelegd als 'zonder daartoe gerechtigd als heer en meester beschikken over een goed dat aan een ander toebehoort'. In dit verband had het hof de doelbinding van het geschonken geld van belang mogen achten. De veroordeling blijft overeind.

Soms is er op zich weinig mis met de doelbinding, maar belanden geschonken geld of goederen bij de verkeerde personen. Een dergelijke vorm van verduistering leidde tot een zaak voor het hof Den Bosch in 2010 (LJN BM 2359). Twee medewerkers van de Voedselbank Zuid werden veroordeeld voor het (onder meer) verduisteren van vlees. Bedrijven schonken de Voedselbank regelmatig overtollig vlees opdat het verstrekt zou worden aan mensen die onder de armoedegrens leven. Echter, de medewerkers leverden de biefstukken en varkenshaasjes aan een Japans restaurant in ruil voor gratis entetjes of gaven het vlees aan familie.

Tekst: Juriaan Simonis en Miranda van Turennot (Wetenschappelijk Bureau OM)

De juiste kennis hebben en stevig in je schoenen staan is soms van belang, weet Stoof. 'Je moet het ook kunnen zeggen als het in een bepaald geval géén zin heeft om forensisch onderzoek te laten verrichten.' Stoof zit vaak aan tafel met de zaakofficier, de forensisch officier, en tactisch en forensisch rechercheur van de politie, zodat de goede sporen en SVO's naar het NFI gaan. Deze forensische intake (FIT-gesprekken) monden uit in afspraken met het NFI: wat gaat het NFI onderzoeken, op welke manier, en wanneer levert het NFI de resultaten aan? De forensisch adviseurs monitoren dat proces. Daarmee voorkómen ze dat politiemensen en OM'ers het NFI onder druk gaan zetten om vooral in hún zaak spoed te bewerkstelligen. Bij dat prioriteren hebben de forensisch officieren van justitie zondig een zware stem. Jan Stoof adviseert, begeleidt en monitort. Een hekel heeft hij aan alle bureaucratische procedures die steeds moeten worden gevolgd. ('Ik begeleid dat hele spul', zegt de NFI'er (in de taal van de politie waarvoor hij 34 jaar heeft gewerkt), maar Stoof kan zijn politiedrive nog ruimschoot kwijt. 'Ik reis veel door de regio's en sta met mijn neus overal vooraan.'

Toekomst

De samenwerking in de FSO's gaat heel goed, zegt hoofd FSO NON, Huib in 't Veld. Hij kijkt alweer vooruit. Het kennisniveau gaat omhoog. Het vooronderzoek dat medewerkers als Hilde Drenth doen, zou wat hem betreft moeten worden uitgebreid met vooronderzoek naar bijvoorbeeld schotresten en verdovende middelen. Hij wijst op de regionalisering waardoor straks tien politieregio's overblijven. Dat kan gevolgen hebben voor de FSO's, al zal misschien niet elk FSO een laboratorium hoeven te hebben. Ook het specialisme van de "forensische visualisatie" zal te duur zijn om dat binnen elk FSO te organiseren. 'Dat wordt nu allemaal in kaart gebracht. Het is de kunst om bij dergelijke werkzaamheden vooral op de inhoud van het vak te blijven letten.'

3D-PD

Elders binnen het hoofdbureau van Zwolle zit de "Forensische Visualisatie". Achter het beeldscherm van Alexander de Bruijn wandelt een figuurtje door een plaatsdelict in Arnhem. Het zijn 3D-animaties, gemaakt na de moord op Louis Sévèke. Te zien is welke weg dader en getuigen hebben afgelegd, en wat er vanuit een raam van een huis te zien is geweest. 'Op die manier', zegt De Bruijn, 'maken we een PD zo inzichtelijk mogelijk. De beelden kunnen in de rechtszaal overtuigend aantonen wat, bijvoorbeeld, een getuige wel en niet kan hebben waargenomen. Een goed voorbeeld zijn de 3D-beelden bij de strandrellen in Rotterdam. Die laten zien wat de bedreigde agenten zagen, en dan valt ineens het hoogteverschil op het strand op waarmee ze in het donker te maken hadden. Dergelijke 3D-PD's worden gemaakt met een laserscanner die op verschillende plekken 360 graden scans van de omgeving maakt. Via animatiesoftware worden de ontelbare scanpuntjes uiteindelijk omgezet in kleurenbeelden. Afstanden en hoeken kunnen op die manier exact worden aangetoond. Uiteindelijk kan de rechercheur via zijn beeldscherm door een raam naar buiten kijken vanuit een ruimte waarin geen rechercheur zelf is geweest.

Het is een duur specialisme, waardoor FSO Zwolle voor meerdere politieregio's de forensische visualisaties verzorgt. De laserscan en de 3D-software gebruiken we zo'n 45 keer per jaar,' zegt De Bruijn, 'bij "maatwerk plus"-zaken.' De techniek wordt steeds beter: moest voor de Sévèke-PD destijds de binnenstad twee dagen worden afgezet, de huidige generatie laserscanners legt de omgeving in een paar uur vast. ◀

Tekst: Pieter Vermaas

Foto: Judith Dekker

STRAFRECHT ALS

Aanpak problematische jeugdgroepen

BREEKIJZER

De aanpak van jeugdgroepen vormt een belangrijke speerpunt voor het OM. Er worden harde normen gesteld: jaarlijks ten minste 50% van alle criminele jeugdgroepen die nu in beeld zijn via strafrechtelijke interventies aanpakken.

Het bureau Leidschendam-Voorburg van politie Haaglanden formeerde in 2009 een team om een criminele jeugdgroep aan te pakken. Er werd een groot aantal misdrijven gepleegd in de gemeente en daarbuiten. 13 groepsleden werden aangehouden. Het effect was in de gemeente duidelijk merkbaar. De eerste groepsleden hebben hun veroordeling inmiddels uitgezeten. Daarna is er opnieuw een aantal groepsleden voor het plegen van inbraken aangehouden. Informatie over de groep wordt verzameld, verrijkt en gebundeld door de gemeente, politie en het OM die nauw samenwerken. Deze groep wordt benaderd als een criminele

jeugdgroep, maar er is onderscheid te maken tussen verschillende problematische jeugdgroepen.

Verschillende jeugdgroepen

Nederland kent 1527 problematische jeugdgroepen. Daarvan vormen de zogenoemde hinderlijke groepen de overgrote meerderheid. Ze hangen rond in de buurt, zijn soms luidruchtig aanwezig en trekken zich weinig aan van de omgeving. 284 jeugdgroepen zijn overlastgevend: Ze zijn nadrukkelijker aanwezig, vallen omstanders lastig en vernielen regelmatig. En 89 groepen zijn ronduit crimineel. Het zijn jongeren die vaker met de politie in

aanraking zijn gekomen, criminaliteit plegen voor financieel gewin en niet meer voor de kick of aanzien.

Regie OM

Nu bekend is om wie het gaat - de jeugdgroepen zijn geregistreerd en hiermee in beeld bij de politie, OM en gemeenten - is het zaak om ze op een effectieve manier aan te pakken. Bij de aanpak van criminele groepen ligt de regie bij het OM. Voorop staat een dadergerichte aanpak met als doel de criminele carrière van jongeren in de kiem te smoren. Het OM treedt structureel op tegen crimineel gedrag van zeer actieve veelplegers die zich relatief vaak aan geweldsmisdrijven schuldig maken. Het zwaartepunt bij de aanpak ligt bij de opsporing van strafbare feiten en een effectieve afdoening. De norm die het OM met de minister en de parketten heeft afgesproken is dat alle criminele groepen strafrechtelijk worden aangepakt binnen twee jaar en binnen drie jaar in regio's met veel criminele groepen.

Samen

Bij de aanpak van hinderlijke en overlastgevend jeugdgroepen heeft de gemeente de regie. Onder regie van de burgemeester worden gezamenlijk door de gemeente met politie, OM en andere ketenpartners prioriteiten opgesteld en inzet bepaald. De nadruk ligt niet bij het strafrecht, maar bij de instrumenten van

gemeente en andere partners. Maar soms kan de inzet van strafrecht tot gevolg hebben dat kernfiguren binnen de overlastgevend groep door politie en OM worden opgepakt. Door het opsluiten van kernfiguren en interventie plegen valt de samenhang van de groep uiteen. Strafrecht als breekijzer; een hulpmiddel om zo nodig de groepen te ontwrichten.

Analyse

Maar welke instrumenten het ook moeten worden, een goede analyse is een eerste vereiste. Is er een duidelijke leider in de groep? Zitten er zware jongens tussen? Wie zijn de randfiguren en welke delicten plegen ze? De analyse van een criminele jeugdgroep is belangrijk voor een effectieve aanpak. In 2009 is voor het eerst de aard en omvang van problematische jeugdgroepen in kaart gebracht met een methode ontwikkeld door onderzoeksbureau Beke. In 2010 is voor de tweede keer een landelijk beeld gepresenteerd. Daarmee werd duidelijk dat er 13% minder hinderlijke jeugdgroepen actief waren. Om zicht te blijven houden op de ontwikkeling en het kunnen sturen vanuit criminaliteitsbeelden is regelmatige herhaling van de Beke methode noodzakelijk. ◀

Tekst: Thea van der Geest | Foto's: HH / Gerard Til, Vincent Boon, Joost Hoving, Peter van der Struijs

MONITOREN, ACTIE EN SAMENWERKEN

'Het permanent monitoren van criminele jongeren is een nieuwe manier van werken, kijken en analyseren. Daar gaan we de komende jaren mee door. Het is een permanent systeem, waardoor als het ware een doorlopende film ontstaat van criminele jeugdgroepen. Als we de film even stilzetten is die momentopname de analyse.'

PG Han Moraal

'Als wij het OM inzetten om kernfiguren uit een groep te halen, dan kan de gemeente de meelopers benaderen en hulpverlening inschakelen. Het is een samenspel van OM, politie en gemeente. Door te investeren in jeugdgroepen kunnen we met elkaar voorkomen dat jongeren vervallen van kwaad tot erger.'

Landelijk jeugdofficier Linda Dubbelman

'De politie stelt de analyse op en brengt die in in het "Veiligheidsoverleg" tussen politie, gemeente (veiligheidshuis) en OM wanneer het om een criminele jeugdgroep gaat. De samenstelling en kenmerken van een aantal groepen zijn dynamisch. Dit vormt een complicerende factor bij de groepgerichte aanpak.'

Beleidsmedewerker parket Den Haag Josien Leers

'Een mooie afronding'

Zes jaar geleden kondigde collegevoorzitter Harm Brouwer aan dat het OM zich bij zijn voorlichting op een breed publiek moest richten. 'We moeten niet alleen op "Den Haag" georiënteerd zijn, maar ook op SBS6 en RTL Boulevard, zei ik toen.'

'De afgelopen jaren waren we al geen onbekende voor RTL Boulevard, maar ik ben erg blij dat het OM met Susanne Terporten er nu een vaste plaats krijgt. Voor mij is dat een mooie afronding, en het geeft me veel voldoening dat Herman Bolhaar er ten volle achter staat.'

Naast Winston en Albert

Susanne Terporten schuift aan bij RTL Boulevard

Aan de desk van RTL Boulevard schuift ze als misdaaddeskundige aan. Vol zin om deze kans voor het OM te benutten. Spannend is het ook, erkent persofficier Susanne Terporten: 'Ik heb gedroomd van Albert Verlinde.'

Tijdens het interview switcht ze snel. Tussen ernst en relativering. Tussen zelfvertrouwen en twijfel. Tussen OM-belang en haar eigen belevingswereld. Pratend over de kans die haar bijdrage aan RTL Boulevard voor het OM biedt, geeft ze regelmatig wat persoonlijks prijs. Ineens grijnzend: 'Ha, ik doe het natuurlijk ook gewoon omdat ik het heel leuk vind om op tv te komen.' Even later, bedachtzaam: 'Sommige collega's twijfelen over wat het OM bij de commerciële omroep moet.' Dan, bijna fluisterend: 'Een dag voor de pilotuitzending heb ik over Albert Verlinde gedroomd, dat is gelukkig weer voorbij.'

Als misdaaddeskundige gaat Utrechts persofficier Susanne Terporten (37) eens per maand live commentaar geven in RTL Boulevard. Aan de desk met het vaste presentatorsduo Albert Verlinde en Winston Gerschtanowitz, zullen zo'n miljoen kijkers haar zien.

Ad rem. Persoonlijk. Het lijken ideale eigenschappen voor een bijdrage aan een programma dat het óók van verstrooiing en gevatheid moet hebben. Een stijve, introverte deskundigen die in zijn betoog vooral niet gestoord wenst te worden – zo'n type zocht RTL Boulevard dus níét.

Snedig

'Waarom we juist Susanne Terporten als misdaaddeskundige wilden?' zegt Carlo van Lienden, hoofdredacteur RTL-Boulevard. 'Susanne heeft laten zien dat ze haar boodschap bijzonder goed kan verwoorden. En minstens zo belangrijk: ze was "tv-technisch" direct op haar gemak in de studio. Tijdens de uitzending gebeurt er van alles op de podiumvloer. Als je daardoor wordt afgeleid, gaat dat ten koste van de souplesse van het programma. RTL Boulevard wordt voor 70 procent bepaald door de sfeer in de studio: klikt het?

Dus moet je ad rem kunnen zijn en een gesprek kunnen voeren zoals je dat met je vrienden zou dan. Susanne liet dat direct zien.'

Ja, het programma van de commerciële omroep draait ook om entertainment en showbizz, weet Terporten. Er worden snedige grappen over mensen gemaakt. 'Maar ik zit daar omdat ik officier van justitie ben. Het gaat mij om de inhoud. Als deskundige heb ik een andere rol dan de presentatoren, hoef ik niet bijdehand te doen. Ik voel me er op mijn gemak, er hangt een prima sfeer, maar ik moet tussen mijn oren houden dat ik er "in functie" zit. Ik heb er veel zin in, maar vind het ook spannend. Ik zal moeten uitvinden hoe mijn houding zal zijn. Het programma gaat niet een uur lang over misdaad, maar wel voor een groot gedeelte als ik erin zit.'

Bram en John

Het programma trekt veel kijkers. 'Een groot podium, dus een grote kans voor het OM', zegt Terporten. 'Je bereikt via Boulevard waarschijnlijk een andere doelgroep dan de lezer van bijvoorbeeld NRC Handelsblad, en mijn bijdrage hoeft ook niet altijd met drie cijfers achter de komma de diepte in. Het is infotainment en daar wordt de boodschap op aangepast. Maar mensen die niet veel weten van het OM en mogelijk een eenzijdig beeld

van ons hebben, kunnen eens een andere kant zien. En in dit programma krijg je echt veel spreektijd. We kunnen ons beleid dus goed uitleggen.'

Bang dat ze vragen krijgt waarop ze vanwege privacy of onderzoeksbelang nauwelijks antwoord op kan geven, is Terporten niet. Vóór elke live-uitzending repeteren we en we hebben uitgebreid overleg met de redactie. Daarover zijn dus goede afspraken mogelijk.' Dat wordt bevestigd door hoofdredacteur Van Lienden. 'Bram Moszkovicz kan in het belang van zijn cliënten ook niet altijd alles zeggen.'

'Dat het OM meedoet, is voor mij een droom die uitkomt', zegt Van Lienden. 'We belichten in het programma al tien jaar de misdaad. Met Bram vanuit de advocatuur en met John van den Heuvel vanuit de verslaggeving. Voor het programma en de kijkers heeft het meerwaarde dat we misdaad nu óók vanuit de OM-invalshoek kunnen brengen.'

Tekst: Pieter Vermaas
Foto: Willem Jan Ritman

‘De dankbaarheid, dat is de kick’

Aart van Rijssel steunt Roemeense kinderen

GESPOT:
Tussen de dozen voor
Roma-kinderen

NAAM:
Aart van Rijssel

LEEFTIJD:
58

FUNCTIE:
parketsecretaris bij afdeling
standaardzaken van parket
Utrecht (als politieman
gedetacheerd bij het OM)

Het begon toen zijn dochter Sandra na haar studie ging werken in een Roemeens kindertehuis. Aart van Rijssel bracht zijn dochter naar Tirgu Mures, zag er Romastraatkinderen en Roemeense ruigte, en was om. Hij richtte de Stichting ROKI (Roemeense kinderen) op. ROKI stuurt spullen naar het kindertehuis, en steunt er de lokale projecten. ‘Het is geen werk, geen hobby, maar een passie’, zegt de parketsecretaris. Het bijzondere? Aart hoeft er niet lang na te denken. ‘We reden met onze spullen naar Roemenië. Aan de Oostenrijks-Hongaarse grens moesten we vaak 3 uur wachten, maar ik vertikte het om voor een stempeltje steekpenningen te betalen. En dan vroegen ze aan de grens met Roemenië (dat toen nog geen EU-lid was), weer om geld. Stond je opnieuw vijf uur stil. Maar dan kwam je uiteindelijk ter plekke. En als je dan de dankbaarheid in de ogen van de mensen ziet! Dát is de kick. En wat brengen we nu helemaal mee? Een jas, schoenen, dat soort dingen.’ Via giften van scholen, kerken, gemeenten, bedrijfssponsoring en fondsen probeert ROKI het kindertehuis te steunen. Met geld, spullen, opvang en scholing. ‘We maken contractjes: Als jullie dit doen, leveren wij het geld. Het is jullie probleem en jullie project, dus kom maar met je plannen.’ Zo’n vier keer per jaar gaat Aart naar Roemenie. ‘Een ruig land: wilde grond zonder paden. Met slangen, beren en wilde zwijnen. Als je er loopt, heb je het gevoel dat je de eerste bent die er rondstapt.’

Foto: Stephan van Leiden